

CONSTITUIREA STATELOR FEUDALE ROMÂNEȘTI

București, Editura Academiei
Republicii Socialiste România, 1980, 328 p.

TOADER NICOARĂ

Comemorînd 650 de ani de la bătălia de la Posada, eveniment de marcă al istoriei naționale ce consacră independența statului feudal Țara Românească, lucrarea de față, reunind contribuțiile unui prestigios colectiv de cercetători de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, reprezintă un eveniment editorial de excepție în peisajul istoriografiei românești din ultimii ani.

Considerîndu-se un omagiu adus tuturor înaintașilor care s-au preocupat de această importantă problemă a istoriei noastre, prezenta culegere de studii își propune să analizeze prefacerile din societatea românească în epoca constituirii statelor feudale, cadrul de istorie universală ce a favorizat afirmarea noastră statală, să distingă mitul de realitatea istorică, să evidențieze nivelul de dezvoltare a societății românești în contextul european.

În „Cuvînt înainte” (p. 7—8) Ștefan Ștefănescu stăruie în cîteva rînduri asupra semnificației luptei de la Posada și asupra „ctitorului celui dintîi stat românesc de sine-stătător, devenit cu timpul simbol al începutului și al continuității statale românești”, voievodul Basarab I. În același timp atrage atenția asupra riscurilor pe care le implică o asemenea culegere de studii, precum și asupra unor posibile deosebiri de vederi între autori, mai ales în probleme în care în pofida unei bibliografii imense nu s-a spus încă ultimul cuvînt.

Studiul „Tradiția daco-romană și formarea statelor feudale românești de sine-stătătoare, (p. 9—23) aparținînd aceluiași autor, reia problema continuității civilizației daco-romane cu argumente arheologice, lingvistice, toponimice sesizînd fenomenul de realizare a acesteia în epoca marilor migrații. Este remarcată conjunctura politică și varietația condițiilor fizico-geografice a spațiului istoric românesc, ce ofereau posibilitatea unor diverse ocupații, favorizînd menținerea și sporul demografic al elementului românesc, alcătuirea de formațiuni politice pre-statale.

Radu Popa în *Premizele cristalizării vieții statale românești* (p. 25—39) analizează cu ajutorul mijloacelor oferite de științele auxiliare (arheologie, etnosociologie, demografie, geografie istorică), formele de organizare a românilor în timpul migrațiunilor de la obști sătești, țări „romanii populare”, la cnezate și voievodatele atestate documentar. Repurtatul cercetător consideră că „începuturile noastre istorice au reprezentat în pla-

nul organizării politice trecerea de la structuri arhaice de tipul uniunilor de obști la structurile complexe ale cnezatelor de vale, jupanatelor sau voievodatelor.

Un spațiu relativ întins consacră Sergiu Iosipescu intervalului cuprins între 1241—1350 în studiul următor, *Românii din Carpații Meridionali la Dunărea de Jos de la invazia mongolă (1241—1243) până la consolidarea domniei a toată Țara Românească. Războiul victorios purtat la 1330 împotriva cotorpirii ungare.* (p. 41—95) în care subliniază faptul că în această perioadă de aproximativ un secol se desfășoară procesul de unificare a micilor formațiuni atestate de diploma Ioaniților (1247) într-un singur voivodat a „toată Țara Românească” atestat de inscripția de la Curtea de Argeș (1351/52) ce conține titlul de mare voivod a lui Basarab I.

În studiul „Descălecat” sau „întemeiere”? o veche preocupare a istoriografiei românești legenda și adevăr istoric. (p. 97—164). Nicolae Stoicescu, după ce face o trecere în revistă a tuturor izvoarelor ce ating problema, prezintă succint dezbaterile din istoriografia modernă asupra „descălecatului” (atât părerile ce-l admiteau Xenopol, Iorga, Brătianu cât și cele ce-l respingeau Bălcescu, Panaitescu, Giurescu). Autorul ajunge la concluzia lui Onciu, că „deși statul feudal Țara Românească nu s-a format prin „descălecat”, nu se poate nega faptul că trecerile de populație de la nord la sud de Carpați nu au contribuit la întărirea potențialului uman de aici; la baza tradiției „descălecatului” stau tocmai aceste emigrări de locuitori” (p. 122).

Neadmițând astfel „descălecatul”, autorul afirmă că pînă înainte de domnia lui Matei Basarab există doar noțiunea vagă de „întemeiere” sau „așezare” a Țării Românești nefixată în timp ca și legenda „descălecatului” care era o execuție cultă din secolul al XVII-lea.

Serban Papacostea în *Triumful luptei pentru neatîrnare; întemeierea Moldovei și consolidarea statelor feudale românești* (p. 165) plasează procesul de formare al celui de-al doilea stat feudal românesc pe fundalul frământărilor politice și militare din acest spațiu istoric legat de restrîngerea ariei de dominație a Hoardei de Aur în Europa răsăriteană, sub ofensiva puterilor creștine Ungaria și Polonia.

Lia Bătrâna și Adrian Bătrâna în *Mărturii heraldice cu privire la începutul statului feudal independent Moldova* (p. 195—208) ajung în urma unor documentate discuții pe marginea unei descoperiri arheologice de la Rădăuți la concluzia că în a doua jumătate a secolului al XIV-lea intervine o succesiune dinastică pe tronul Moldovei, între Lațcu și Petru I, neexistînd nici o legătură pe linie bărbătească. (p. 207)

Instituțiile statelor feudale românești de sine stătătoare p. 209—250, sînt judicios analizate de Valentin Al. Georgescu și încadrate într-o tipologie bizantină. Autorul ia în discuție structuri instituționale ca: țara, domnia și marele voivodat cu structura lui autonomă; biserica, încoronarea și clauza „din mila lui Dumnezeu”; oastea cea mare cu strategia

și tactica militară; justiția și organizarea juridiciară; proprietatea țărănească liberă, formele de organizarea țăranilor dependenți.

Din analiza *Terminologiei politico-geografice și etnice a țărilor române în epoca constituțiilor statale* (p. 251—259) Adolf Ambuster desprinde clar o varietate terminologică politico-geografică și etnică, care exprimă de fapt o unitate de fond, toate denumirile fiind variante cu deosebiri formale pentru desemnarea uneia și aceleiași realități etnice.

Ultimul studiu aparținând lui Vasile Drăguț *Creația artistică în epoca întemeierilor de țară* (p. 261—324) evidențiază faptul că numeroase creații artistice reprezintă „un semn durabil al năzuinței de afirmare nu numai pe plan artistic ci și pe plan politic și social „al poporului român“. Mediul artistic românesc s-a înscris în noile coordonate ale istoriei sale, făcând din operele de artă un instrument menit să reunească idealurile sale de independență și liberă dezvoltare.

Lista abrevierilor precum și rezumatul în limba franceză încheie această apariție ce s-a impus ca o necesitate stringentă în istoriografia românească contemporană.

Competența autorilor, calitatea studiilor care o compun diversitatea problemelor abordate constituie o garanție pentru reușita continuării investigației acestei probleme de importanță majoră a istoriei noastre naționale.

În cuprinsul cărții (p. 3—11) istoricul își prezintă dorința de a realiza o imagine cât mai clară asupra fenomenelor caracteristice epocii „prag de epocă“, oferind posibilitatea unei înțelegeri mai depline a complexului proces de dezvoltare a societății românești.

În cuprinsul cărții (p. 3—11) istoricul își prezintă dorința de a realiza o imagine cât mai clară asupra fenomenelor caracteristice epocii „prag de epocă“, oferind posibilitatea unei înțelegeri mai depline a complexului proces de dezvoltare a societății românești.

Abordând o schemă tradițională care tratează în ordine cronologică domeniile economice, social, politic, cultural autorul adoptă o formulă originală în vederea înțelegerii interdependențelor dintre fenomenele istorice din epocă. Materialul este astfel structurat în trei mari capitole, ce nu se echilibrează însă în dimensiuni.

Prima parte a cărții (p. 12—32) prezintă situația internațională care nu influențează viața internă și starea juridică al Principatelor (p. 12—32), reprezentată de tabloul al relațiilor internaționale din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și începutul celui următor. Situația internațională care guvernează starea juridică al Principatelor, înțelegerea „problemelor orientale“, asupra situației lor sunt redactate astfel cu o remarcabilă străduință de a atinge cele mai semnificative aspecte. Este vădită intenția evidențierii permanențelor legături dintre evenimentele politice în succesiunea lor și impacturile acestora în genera marilor evoluții de la 1848.

În cel de-al doilea capitol Condițiile interne (p. 33—113) sunt abordate în două subcapitole o serie de probleme legate de situația Principatelor.